

Auteurs

dr. Jantien Smit
prof. dr. Rick de Graaff
dr. Linda Gijsen
dr. Marian van Popta
Lyske Attaie-van den Berg, BEd

Inlichtingen

jantien.smit@hu.nl

Structuurnota voor continuering van het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs

Research group Multilingualism
and Education

Lectoren:
Jantien Smit
Rick de Graaff

Kenniscentrum Leren en Innoveren

Research centre for Learning
and Innovation

Inhoudsopgave

1. Korte samenvatting	3
2. Terugblik en conclusies	5
2.1 Terugblik op het lectoraat	5
2.2 Opbrengst van het lectoraat en conclusies	6
2.2.1 Lectoraat	6
2.2.2 Relatie tot HU-profiel en kenniscentrum	10
3 Strategie en doelen voor de volgende werkperiode van het lectoraat	11
3.1 Recente ontwikkelingen en strategische visie op de doorontwikkeling van het lectoraat	11
3.2 Ambitie, centrale doelstelling en onderzoekslijnen M&O	13
3.3 Verbindingsthema's	16
3.4 Werkwijze en methodologie	19
3.5 Positionering binnen het kenniscentrum	21
3.6 Samenwerking binnen de HU	22
3.7 Samenwerking buiten de HU: kennisinstellingen, beroepspraktijk, netwerken, overige externe stakeholders	23
3.8 Doelen	23

1. Korte samenvatting

Het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs voert sinds januari 2020 praktijkgericht onderzoek uit waarin wordt onderzocht hoe onderwijsprofessionals kunnen worden toegerust voor hun complexe taak in de meertalige beroepspraktijk. Voor veel inwoners van Nederland is het Nederlands niet de (enige) moedertaal en de meesten spreken naast hun moedertaal één of meerdere andere talen. Deze grote talige heterogeniteit stelt onderwijsprofessionals voor allerlei uitdagingen op pedagogisch-didactisch vlak. De nadruk in de eerste lectoraatsperiode lag op leerkrachten, talendocenten, vakdocenten en andere professionals in (met name) het basis- en voortgezet onderwijs. We hebben in onze lectoraatsactiviteiten de blikken van onderwijsprofessionals verruimd door verbinding te zoeken daar waar voorheen schotjes stonden. Waar van oudsher begrippen als “tweede” of “vreemde” taal de boventoon voerden in een overwegend eentalig onderwijsklimaat met een strikte scheiding van “taal” en “vakken”, heeft het lectoraat een beweging op gang helpen brengen – en kennis gegenereerd – waarin taal- en vakinhoudelijke ontwikkeling samen (kunnen) gaan, en meertaligheid niet alleen wordt (h)erkend en verwelkomd in het onderwijs, maar ook wordt ingezet ter bevordering van onderwijsleerprocessen. Het lectoraat heeft o.a. samenwerking met de HU-lerarenopleidingen opgebouwd en bijgedragen aan urgente vraagstukken (bijvoorbeeld rond nieuwkomersonderwijs, inclusief onderwijs, en Engels in het hoger onderwijs). HU-intern, regionaal, landelijk en internationaal heeft het lectoraat een groot netwerk aan partners opgebouwd, waarmee intensief en vol enthousiasme wordt samengewerkt.

Kort na de start van het lectoraat brak de coronacrisis uit, waardoor maatschappelijke tegenstellingen en ongelijkheden toenamen, ook in het onderwijs. In de eerste lectoraatsperiode kleurde bovendien de oorlog in Oekraïne (en toenemende migratie wereldwijd) de vraagstukken in het onderwijs, evenals het toenemende lerarentekort. Een prangend maatschappelijk vraagstuk dat tegen deze achtergrond meer en meer op de voorgrond kwam, is dat van **onderwijskansen** (*educational justice*): voor veel leerders zijn deze niet optimaal, met alle gevolgen van dien. In antwoord op dit vraagstuk wil het lectoraat onderwijs helpen realiseren dat betekenisvol en motiverend is, ook voor leerders met een anderstalige achtergrond. Taal speelt wat ons betreft een sleutelrol bij de aanpak van het kansenvraagstuk: taal is immers bij uitstek het instrument dat deelname aan onderwijs mogelijk maakt, en dus ook het instrument dat onderwijskansen kan doen verbeteren. De rode draad in ons onderzoek vormt de ruimte voor alle talige repertoires die de klas in komen (o.a. straattaal, dialecten, gebarentaal, Turks, Fries, of Berber). We verwelkomen deze talen, om daarmee recht te doen aan alle soorten en maten ‘meertaligheid’ waarmee leerders zich identificeren. Maar bovenal zetten we deze repertoires bewust in als steiger bij het leren waar dat zinvol is (*functioneel meertalig werken*), in taal-, vak- en beroepsonderwijs. Daarmee dragen we in ons praktijkgerichte onderzoek bij aan de vorming van communicatief competente leerders én aan wereldburgers die uiteindelijk een passende plek vinden en kunnen functioneren in onze talig diverse samenleving. **Het lectoraat beoogt dan ook bij te dragen aan inclusief, betekenisvol en taalrijk onderwijs, waarin iedereen kansen krijgt en tot leren/ontwikkeling komt, en waarbij alle talen welkom zijn en worden ingezet – met als doel om ons onderwijs toegankelijker, rijker en eerlijker te maken (Smit, 2022).** Dit vraagt specifieke competenties van professionals (subvraag 1 KC LENI; in ons geval onderwijsprofessionals), evenals inzicht in hoe zij deze competenties ontwikkelen (subvraag 2 KC LENI), op een voor hen relevante manier. Beide aspecten komen in onze projecten aan bod, en hierop zullen we voortbouwen in de tweede lectoraatsperiode.

Ook in de tweede lectoraatsperiode richten we ons primair op de onderwijsprofessional, maar zullen we de scope (verder) verruimen naar mbo en hbo. Naast onderwijsprofessionals betreft het lectoraat andere stakeholders om meertalige leerders heen (ouders, en professionals in wijkcentra, musea etc). Het lectoraat sluit daarbij aan bij de HU-brede aanpak van interprofessioneel werken, waarin het samenbrengen van meerdere partijen met verschillende rollen/expertise toegevoegde waarde heeft bij het aanpakken van ontwikkelings- en innovatievraagstukken. Ook zal het lectoraat samenwerking binnen en buiten de HU uitbouwen op thema’s die voor werkveld, lerarenopleiding en wetenschap relevant zijn (bijvoorbeeld ‘inclusief onderwijs’). Daartoe werkt het lectoraat de komende jaren niet alleen vanuit twee onderzoekslijnen op het inhoudelijke terrein van M&O, maar ook vanuit vier verbindingsthema’s met een generiekere scope. Het lectoraat draagt bij aan gelijkere onderwijskansen en aan inclusiever onderwijs met oog voor diversiteit. Maar ook neemt het stelling in maatschappelijke discussies over (soepelere) doorstroom naar de arbeidsmarkt, (zachtere) schoolovergangen, (de complexiteit van) basisvaardigheden, en de (diverse) functies van ons onderwijs.

Aan het eind van de volgende lectoraatsstermijn beogen we verder te hebben bijgedragen aan kennisontwikkeling (o.a. over *translanguaging* als vorm van *boundary crossing*), aan persoonsontwikkeling (o.a. van onderwijsprofessionals en (docent-)onderzoekers / promovendi en studenten), systeemontwikkeling (o.a. curriculumontwikkeling in HU-lerarenopleidingen en meertalige toetspraktijken in het mbo) en productontwikkeling (o.a. toolboxes, handreikingen, prototypen). We dragen bij aan de doorontwikkeling van KC LENI en aan het formuleren/realiseren van de kennis- en innovatieagenda’s (KIA’s) van de HU, in het bijzonder

die van Samen Lerend (o.a. door onze focus op inclusie en diversiteit). Daarnaast hebben we initiatieven ontplooid richting het sociale, het digitale en het gezondheidsdomein, en kansen benut voor gezamenlijke projecten binnen LENI en i.s.m. KSI. We hebben ons verder bekwaamd in *research-practice partnerships* (in de driehoek, met extra aandacht voor onderwijsbeleid, en samen met meertalige leerders/professionals) en ontwerpgericht implementatieonderzoek.

2. Terugblik en conclusies

2.1 Terugblik op het lectoraat

Het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs is actief sinds januari 2020 en bundelt expertise op het gebied van talenonderwijs, taalontwikkeling en meertaligheid in onderwijs en samenleving. In de afgelopen periode lag de focus op het opleiden (en nascholen) van onderwijsprofessionals in primair en voortgezet onderwijs. Het lectoraat heeft onderzocht wat de uitdagingen van professionals zijn bij het onderwijs in meertalige contexten en hoe zij de inzet van de aanwezige (meer)talige repertoires kunnen realiseren. De overkoepelende vraag hierbij was in de eerste lectoraatsperiode op welke manieren professionals inclusief onderwijs kunnen verzorgen, waarbij iedereen zich betrokken voelt, en waarin iedereen tot leren komt, met aandacht voor en gebruikmaking van alle aanwezige talen.

Het lectoraat heeft gewerkt vanuit de volgende thema's, alle drie gericht op participatie in een (talig) diverse samenleving:

- 1) meertaligheid in betekenisvol talenonderwijs, waarbij taal geleerd en gebruikt wordt voor kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming;
- 2) een meertalige focus bij taalontwikkelen werken in vakcontexten;
- 3) inclusie van nieuwkomers in het onderwijs, met een focus op de rol van taal en meertaligheid.

Het lectoraat verbindt praktijk en onderzoek naar het ontwikkelen en functioneren van professionals in het taal-/talenonderwijs (taal als schoolvak in po, vo en mbo, Nederlands als eerste en tweede taal, vreemde talen), taal in andere leergebieden (zoals Natuur en Techniek, rekenen-wiskunde), en taal in onderwijs aan nieuwkomers. Binnen deze thema's vormt de plek van thuistalen en meertaligheid in het onderwijs de verbindende schakel. Vanuit een positieve benadering van meertaligheid hebben we in praktijkgericht onderzoek samen met opleidingen en werkveld inclusief onderwijs ontwikkeld, dat leerlingen en studenten toerust als wereldburgers in een meertalige samenleving. Voorbeelden hiervan uit de eerste lectoraatsperiode zijn de ontwikkeling van ontwerpprincipes en werkvormen voor [taalgericht zaakvakonderwijs bij Engels in het basisonderwijs](#) (thema 1), de ontwikkeling van een (professionaliserings)aanpak voor [inclusieve, taalgerichte vakdidactiek \(in internationale samenwerking met Zweden\)](#) (thema 2), maar ook een [theoretische onderbouwing](#) bij een adviesrapportage 'doorgaande lijn nieuwkomers PO' voor de Utrechtse regio (thema 3).

Het lectoraat werd in 2020 en 2021 geleid door Rick de Graaff en Maaïke Hajer, met Jantien Smit en Catherine van Beuningen als senior onderzoekers. In de loop van 2021 heeft Jantien Smit het lectorschap van Maaïke Hajer overgenomen, wegens emeritaat van Maaïke; Catherine van Beuningen werd senior onderzoeker aan de HvA. Sinds medio 2021 zijn Marian van Popta en Linda Gijsen werkzaam als senior onderzoekers.

Het lectoraat heeft in deze periode enkele grote projectsubsidies verworven. Daarmee hebben we, in samenwerking met andere partners, een substantiële bijdrage kunnen leveren in o.a. het [SPRONG Educatief project Meertaligheid](#), het [NWA-project Multi-STEM](#) en een internationale reviewstudie rond [Engels in het Basisonderwijs](#). Via deze en andere projecten heeft het lectoraat zijn capaciteit kunnen uitbreiden, zijn financiële basis kunnen versterken en zijn samenwerking en doorwerking kunnen vergroten.

Verbinding met missie Kenniscentrum Leren en Innoveren

Het Kenniscentrum Leren en Innoveren wil bijdragen aan de ontwikkeling van professionals en aankomende professionals, die functioneren in een complexe en voortdurend veranderende omgeving (zie '[bijlage G Lectoratenplan van het Kenniscentrum Leren en Innoveren](#)'). Talige heterogeniteit en meertaligheid zijn aspecten die de beroepspraktijk, waaronder de onderwijspraktijk, op verschillende manieren compliceren, maar ook kansen bieden op betekenisgeving. Het kenniscentrum ontwikkelt toepasbare kennis en onderbouwde werkwijzen, met en voor mensen en organisaties. Het Kenniscentrum Leren en Innoveren draagt zo bij aan de missie van de Hogeschool Utrecht om mee te werken aan de sociale, culturele en economische ontwikkeling vanuit een open, rechtvaardige en duurzame organisatie. Ons lectoraatsprogramma doet dat via onderzoek naar hoe professionals (meer)talige onderwijspraktijken kunnen realiseren, die leerders ondersteunen in de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden en hen voorbereiden op participatie in de meertalige samenleving.

De ambitie voor 2020-2023 was om samen met (leraren)opleiders en docenten in po/vo te onderzoeken hoe betekenisvol taal- en vakonderwijs in een meertalige samenleving vorm kon krijgen. Binnen deze scope heeft het lectoraat in de eerste lectoraatsperiode bijgedragen aan kennisontwikkeling, productontwikkeling, curriculumontwikkeling, professionalisering en systeemontwikkeling (- zie voor nadere uitwerking 2.2).

2.2 Opbrengst van het lectoraat en conclusies

2.2.1 Lectoraat

Het lectoraat staat middenin de samenleving en werkt in participatief onderzoek samen met een groot aantal interne en externe partners (lokaal, regionaal, landelijk en internationaal) aan inclusief, betekenisvol en taalrijk onderwijs, waarin meertaligheid niet alleen wordt (h)erkend, maar ook een expliciete plek heeft. Al onze contacten en partnerschappen geven richting aan de koers en focus van het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs. Tegelijkertijd geeft het lectoraat ook richting en invulling aan regionale en landelijke kennis- en beleidsontwikkeling op het gebied van meertaligheid en (taal)onderwijs, aan curriculumontwikkeling en aan professionalisering van de beroepspraktijk. Vanuit de continue uitwisseling en samenwerking met onze partners hebben we in verschillende ophaalsessies geïnterviewd hoe onze partners de meerwaarde en het belang van het lectoraat ervaren en waarderen, blijkend uit samenwerking in projecten, doorwerking op verschillende terreinen en de manier waarop het lectoraat de buitenwereld tegemoet treedt en contacten onderhoudt / uitbouwt.

In deze ophaalsessies werden de volgende aspecten regelmatig benoemd door onze stakeholders:

- De opdracht van het lectoraat is *zeer relevant*, aangezien de wereld steeds meertaliger wordt en het onderwijs in verschillende sectoren kampt met grote uitdagingen waaraan het lectoraat kan bijdragen (omgaan met diversiteit; samenhangend & betekenisvol onderwijs realiseren, onderwijs aan nieuwkomers in eerste opvang / regulier onderwijs, pedagogisch-didactische vraagstukken in taal- en vakonderwijs).
- Het lectoraat is *zichtbaar in de buitenwereld* en wordt (h)erkend op de expertise van het team; de lectoren en senioren worden met regelmaat benaderd voor lezingen, workshops, publicaties, commissies, reviews.
- Het lectoraat is *intern goed zichtbaar*, o.a. door de samenwerking met onderwijsinstellingen die is vormgegeven in de eerste lectoraatsperiode. Zowel bij lvOO als bij IA zijn opbrengsten uit lectoraatsprojecten daadwerkelijk verankerd in het curriculum en in nascholingsprogramma's. Ook wordt het regelmatige contact tussen lectoren/senioren en de opleidingsinstellingen als positief ervaren. Het lectoraat draagt bij aan o.a. de HU-onderzoeksdag, het O&O-festival, open dagen van opleidingen, studiedagen, lunchlezingen, EenHU en de KIA Samen Lerend. Ook onderhoudt het nauwe contacten met HU-netwerken zoals HU HOME, het Teaching & Learning Netwerk (TLN), Projectgroep Oekraïne en het Netwerk Diversiteit & Inclusie.
- Het lectoraat is een *waardevolle initiatiefnemer en partner* voor gezamenlijke projectactiviteiten met opleiding en beroepspraktijk, vanwege de maatschappelijke relevantie, de praktijknabijheid en de onderzoeksmatige grondigheid; het lectoraat is succesvol in het aanvragen van subsidies voor dergelijke activiteiten.

Ook collega-onderzoekers (en partners) uit andere instellingen (o.a. UU, HvA, NHL Stenden, iPabo en Fontys) herkennen de urgentie van de vraagstukken die het lectoraat adresseert en het onverminderde belang van gezamenlijk praktijkgericht onderzoek naar deze vraagstukken. Hieronder geven we in het oog springende en kenmerkende opbrengsten weer uit de eerste lectoraatsperiode.

	Beroepspraktijk (onderwijswerkveld)	Onderwijs (lerarenopleiding) en professionalisering	Wetenschap
DOORWERKING naar:	Scholen in de regio (po, vo, mbo); Lerarenopleiders; Maatschappelijke partners: Nuffic, LOWAN, Bureau ICE, Stichting Lezen, Taalunie, wetenschapsmusea, schooladviesdiensten, Samenwerkingsverband PO Utrecht etc.	Instituut voor Onderwijs en Orthopedagogiek (IvOO); Insituut Archimedes (IA); Instituut voor Gebarentaal en Dovenstudies en Tolken (IGDT); Instituut Ecologische Pedagogiek (IEP)	Kennispartners (NHL Stenden, Fontys, Universiteit Utrecht, HvA, iPabo); Collega-onderzoekers rond meertaligheid op universiteiten en hogescholen, nationaal en internationaal; NWA / NRO / Regieorgaan SIA
in de vorm van:			
KENNIS-ONTWIKKELING	O.a.: Nuffic: advies over standaard vroeg vreemdetalenonderwijs; webinars rond nieuwkomersonderwijs. SLO: meertaligheid benutten in het vo Taalunie: inventarisatie ISK-praktijken in Nederland en Vlaanderen.	Participeren van lerarenopleiders in onderzoeksprojecten; Keynotes tijdens SVO inspiratiedag en symposium over inclusie; gastlessen en webinars in lerarenopleidingen, , o.a. over Meertaligheid in (vreemdet)alendidactiek	Publicaties in peer-reviewed tijdschriften en bijdragen aan (inter)nationale, wetenschappelijke conferenties en netwerken. Bijdragen aan advies-/beoordelingscommissies in het wetenschappelijke domein.
PRODUCT-ONTWIKKELING	Taalgerichte strategieën in het Natuur- & Techniek-onderwijs: inclusieevakdidactiek.nl Samenwerkingsverband PO Utrecht: doorgaande lijn onderwijs aan nieuwkomers. Feedback- en begeleidingsinstrument voor communicatie taalonderwijs.	Rijke beschrijvingen van meertalige toetspraktijken rekenonderwijs, als voorbeelden in curriculum MEN. geïntegreerd in (taal)curriculum van de HU-pabo. Nascholingsmodule SVO, 'taalgericht rekenonderwijs'.	Organisatie landelijke werkconferentie SPRONG Meertaligheid in samenwerking met Fontys. Organisatie World CLIL Conference over tweetalig onderwijs in meertalige context, i.s.m. Universiteit Leiden en Universiteit Utrecht

	Beroepspraktijk (onderwijswerkveld)	Onderwijs (lerarenopleiding) en professionalisering	Wetenschap
	<p>Handreiking over participatie van nieuwkomerskinderen. (Lowan-website)</p> <p>Brochures openbare les Jantien Smit over meertaligheid in het onderwijs en afscheidsrede Maaïke Hajer over taalgericht vakonderwijs.</p>	<p>Ontwikkeling van de module Onderwijsverbetering Taal/Rekenen (SVO).</p> <p>Keuzemodule Onderwijs aan Nieuwkomers, met inzichten vanuit</p> <p>Multi-Assessment: curriculum van Master Educational Needs.</p>	
PERSOONS- ONTWIKKELING	<p>Professionaliseringsbijeenkomsten Multi-Assessment en ontwerpessies in Multi-STEM.</p> <p>Netwerklere en themabijeenkomsten binnen SPRONG Meertaligheid.</p>	<p>Participatie van opleiders uit IvOO in Multi-Assessment leidt tot (benutting van) kennis over functioneel meertalig toetsen.</p> <p>Verbinding van docenten uit diverse onderwijsinstututen (Achimedes, Theo Thijssen, SvO, IGTD) aan de lectoraatsgroep.</p>	<p>Interdisciplinaire samenwerking en expertiseopbouw in NWA Multi-STEM.</p> <p>Workshops en lezingen voor taaldidactisch en onderwijskundig onderzoekers.</p> <p>Via het lectoraat hebben drie lerarenopleiders van de Hogeschool Utrecht een promotievoucher ontvangen, en twee opleiders een postdoc-voucher. Verder zijn de lectoren als (co)promotor betrokken bij verschillende promotietrajecten.</p>
SYSTEEM- ONTWIKKELING	<p>Doorontwikkelen van een netwerk met partnerscholen, opleidingen en lectoraten in Nederland als penvoerder van SPRONG Meertaligheid;</p>	<p>Integratie van taalgerichte strategieën in het curriculum van de HU pabo (NRO Kennisbenutting Plus).</p> <p>Ontwikkeling en afstemming HBO kennisbasis Nederlands en Vreemde Talen.</p>	<p>Landelijk Kenniscentrum Meertaligheid in oprichting.</p> <p>Het vormgeven van een landelijke onderzoeksagenda rond inclusief onderwijs in meertalige contexten (SPRONG Meertaligheid).</p>

	Beroepspraktijk (onderwijswerkveld)	Onderwijs (lerarenopleiding) en professionalisering	Wetenschap
	<p>Netwerklere met praktijkpartners in formele, non-formele en informele contexten in NWA-Multi-STEM.</p> <p>Adviseur van vakvernieuwingscommissies Nederlands en MVT en van SLO bij de discussie over de toekomst van het talenonderwijs.</p> <p>Regionale ontwikkeling richting een meerjarig en meertalig aanbod van onderwijs aan nieuwkomers.</p>	<p>Deelname aan midterm evaluatie van de master lerarenopleidingen vreemde talen en de master educational leadership.</p> <p>Herontwerp van curriculum IGTD in relatie tot meertaligheid.</p>	<p>Internationale voortzetting van de verbinding met de Universiteit Malmö (in Multi-STEM).</p> <p>Voortzetting van de verbinding met de Universiteit Utrecht (o.a. door hoogleraarschap lector Rick de Graaff) en de Hogeschool van Amsterdam.</p>

Bron: PRIME-model; Greven & Andriessen, 2019.

Op grond van de evaluatie en waardering van onze activiteiten concluderen we, vertrekkend vanuit de BKO-standaarden voor praktijkgericht onderzoek:

- *Het lectoraat heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma (Standaard 1):* Het lectoraat stelt urgente maatschappelijke vraagstukken centraal rond taalvaardigheid, meertaligheid en kansengelijkheid, die voor het werkveld, de (leraren)opleidingen, de wetenschap en de bredere samenleving relevant zijn: regionaal, nationaal en internationaal.
- *Het lectoraat maakt zichtbaar wat de bijdrage is aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en de bredere samenleving, het onderwijs en het onderzoeksdomein (Standaard 2):* Het lectoraat heeft door intern en extern gefinancierde onderzoeksprojecten, in samenwerking met educatieve, wetenschappelijke en maatschappelijke partners, vele vormen van succesvolle doorwerking gerealiseerd.
- *Het onderzoek van het lectoraat voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek (Standaard 3):* Het onderzoek is ontwerpgericht van aard, wordt intern en extern gemonitord en positief geëvalueerd, en wordt wetenschappelijk en praktijkgericht gepubliceerd.
- *De wijze waarop het lectoraat is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties, maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk (Standaard 4):* Onderzoeks- en projectactiviteiten van het lectoraat vinden plaats in duurzame partnerschappen met lerarenopleidingen, scholen, wetenschappelijke partners en maatschappelijke organisaties; hierdoor dragen we tegelijkertijd bij aan de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders, docenten en andere onderwijsprofessionals. In de komende lectoraatsperiode willen we onze inzet/organisatie van mensen en middelen verder versterken, om op die manier de beoogde groei en kwaliteitsontwikkeling te realiseren.

We hebben een vruchtbare eerste lectoraatsperiode gehad, en kunnen verder werken aan het meerjarenplan dat leidend zal zijn in de aanpak van maatschappelijke opgaven waarvoor we als lectoraat staan (zie 3.2). Er is een goed fundament voor doorontwikkeling van het lectoraat.

2.2.2 Relatie tot HU-profiel en kenniscentrum

Als lectoraat van Hogeschool Utrecht willen we bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van mensen, en van betekenis zijn voor de (meertalige) arbeidsmarkt en de samenleving, in lijn met de HU-ambities 2020-2026 (zie ['Visie van de HU'](#)). In het bijzonder dragen we via ons praktijkgerichte onderzoek op het terrein van meertaligheid en onderwijs bij aan een inclusieve(re) en toegankelijke samenleving, waarin iedereen kansen krijgt en zich thuis voelt. Binnen Hogeschool Utrecht zijn we geïntegreerd in het Kenniscentrum Leren en Innoveren (KC LENI). De missie/visie van KC LENI richt zich op de ontwikkeling van kennis en onderbouwde werkwijzen voor professionals, met als doel om te gaan met complexiteit en dynamiek in hun beroepspraktijk en richting te kunnen geven aan hun handelen en ontwikkeling. Ons lectoraat richt zich specifiek op de onderwijsprofessional en heeft in de eerste lectoraatsperiode, samen met en voor onderwijsprofessionals:

- Kennis ontwikkeld over betekenisvol taal-/ talenonderwijs in meertalige (stedelijke) contexten;
- Kennis ontwikkeld over taalgericht vakonderwijs en *content and language integrated learning* in meertalige (stedelijke) contexten;
- Onderbouwde werkwijzen met en voor professionals ontwikkeld voor inclusieve, taalgerichte vakdidactiek in het N&T-onderwijs in cultureel-talig diverse klassen;
- Onderbouwde werkwijzen (handreikingen) ontwikkeld voor professionals in het nieuwkomersonderwijs, zowel po als vo.

Binnen het HU-expertisegebied Samen Lerend dragen we in het bijzonder bij aan de kernthema's Inclusie & Diversiteit en Basisvaardigheden. Bij de ontwikkeling van het eerste thema draagt een van de lectoren actief bij binnen de gevormde HU-expertgroep. Voor de uitwerking van het tweede thema heeft het lectoraat bijgedragen als buitenkringlid van de expertgroep. Het lectoraat heeft een duidelijke visie op samenhangend (taal-)/(vak)onderwijs en complexe ("basis")vaardigheden die daarbinnen ontwikkeld worden. Ook ziet het lectoraat hoe de verschillende domeinen van Basisvaardigheden op een betekenisvolle manier met elkaar in verband kunnen worden gebracht (bijvoorbeeld Taal en Burgerschap), en welke pedagogisch-didactische uitdagingen daarmee gemoeid zijn. Een van de senior onderzoekers zal zich precies op dit terrein begeven in de komende jaren. Aan het expertisegebied Samen Digitaal zullen we o.a. bijdragen vanuit onderzoek op het terrein van engagement in het internationale, digitale klaslokaal, evenals binnen het HU-brede lopende project rond hybride leeromgevingen (in samenwerking met TLN). Voor Samen Duurzaam zullen we de komende jaren mogelijkheden verkennen. Het lectoraat levert een inhoudelijke en strategische bijdrage bij aan de discussie en beleidsvorming rond de internationalisering van het HU-onderwijs, zowel m.b.t. 'verengelsing' en inclusief meertalenbeleid als m.b.t. opleidingsmogelijkheden voor vluchtelingen en statushouders.

Lectoraatsleden vormen in meerdere projecten de bruggenbouwers tussen onderwijspraktijk, opleidingen en professionalisering, beleid en onderzoek. Denk hierbij aan de procesbegeleiders in de basisscholen van [Multi-Assessment](#), promovendi in [Multi-STEM](#), docent-onderzoekers bij de po-, vo- en mbo-partners binnen [SPRONG Meertaligheid](#) en de samenwerking met docenten uit de praktijk bij de invoering en monitoring van het [Stedelijk Netwerk Nieuwkomers](#). Ook hierbij staan vraagstukken rond inclusie, kansengelijkheid en diversiteit centraal, waarmee we bijdragen aan (primair) de expertisegebieden Samen Lerend en Samen Gezond.

3 Strategie en doelen voor de volgende werkperiode van het lectoraat

3.1 Recente ontwikkelingen en strategische visie op de doorontwikkeling van het lectoraat

Maatschappelijke opgaven en missie

Kort na de start van het lectoraat brak de coronacrisis uit, waardoor maatschappelijke tegenstellingen en ongelijkheden toenamen, ook in het onderwijs. In de eerste lectoraatsperiode kleurde bovendien de oorlog in Oekraïne (en toenemende migratie wereldwijd) de vraagstukken in het onderwijs, evenals het toenemende lerarentekort. Een prangend maatschappelijk vraagstuk dat tegen deze achtergrond meer en meer op de voorgrond kwam, is dat van (ongelijke) **onderwijskansen**. Het kansengelijkheidsvraagstuk wordt vaak vanuit beleidsperspectief benaderd, waar het lectoraat juist een pedagogisch-didactisch perspectief centraal stelt: hoe kunnen onderwijsprofessionals bijdragen aan onderwijs waarin kansengelijkheid voorop staat (oftewel: bijdragen aan *educational justice*)? Niet het 'wegwerken van achterstanden' of een (smalle) focus op basisvaardigheden krijgt in ons werk de nadruk, maar de inspanning om onderwijs te helpen realiseren dat betekenisvol en motiverend is, ook voor leerders met een anderstalige achtergrond. **Taal** speelt daarbij een sleutelrol: taal is immers bij uitstek het instrument dat deelname aan onderwijs mogelijk maakt. We stellen rijke leerinhouden centraal in taal-, vak- en beroepsonderwijs, met volop ruimte voor interactie en gelegenheid voor (vak- en beroepsspecifieke) taalvaardigheidsontwikkeling.

Een rode draad in ons onderzoek is de ruimte voor alle (andere) talige repertoires die de klas in komen (denk aan straattaal, dialecten, gebarentaal, Turks, Fries, of Berber). We verwelkomen deze talen, om daarmee recht te doen aan alle soorten en maten 'meertaligheid' waarmee leerders zich identificeren, ongeacht de vakken die ze volgen of het onderwijstype / de onderwijssetting waarin zij zich bevinden. Maar bovenal zetten we deze repertoires bewust in als steiger bij het leren waar dat zinvol is (*functioneel meertalig werken*). Daarmee dragen we in ons praktijkgerichte onderzoek bij aan communicatief competente leerders, die volwaardig participeren in taal-, vak- en beroepsonderwijs; onderwijs volgen dat aansluit bij hun potentieel en interesses; en uiteindelijk als wereldburgers een passende plek vinden en kunnen functioneren in onze talig diverse samenleving. **Het lectoraat beoogt dan ook bij te dragen aan inclusief, betekenisvol en taalrijk onderwijs, waarin iedereen kansen krijgt en tot leren/ontwikkeling komt, en waarbij alle talen welkom zijn en worden ingezet – met als doel om ons onderwijs toegankelijker, rijker en eerlijker te maken (Smit, 2022)**. Dit vraagt specifieke competenties van professionals (subvraag 1 KC LENI; in ons geval onderwijsprofessionals), evenals inzicht in hoe zij deze competenties ontwikkelen (subvraag 2 KC LENI), op een voor hen relevante manier. Beide aspecten komen in onze projecten aan bod, en hierop zullen we voortbouwen in de tweede lectoraatsperiode.

In toonaangevende beleidsdocumenten wordt meertaligheid steeds vaker genoemd, niet zozeer als hindernis, maar juist als uitdaging, kans en meerwaarde. Dat betreft bijvoorbeeld de curriculumvernieuwing Nederlands en mvt in het vo en de lerarenopleidingen, waar meertaligheid een prominente plek krijgt als leerdoel en leermiddel. Deze ontwikkelingen stellen ons nog beter dan in de eerste lectoraatsperiode in staat om bovengenoemde missie te verwezenlijken, of daar op z'n minst belangrijke stappen in te zetten in de komende lectoraatsperiode.

Aandachtspunten voor doorontwikkeling

Voor de komende periode(s) formuleren we op grond van maatschappelijke en HU-interne ontwikkelingen, evenals op basis van gesprekken binnen onze lectoraatsgroep en met interne/externe stakeholders de volgende aandachtspunten voor doorontwikkeling:

- Nog sterkere samenwerking in de verbinding met de HU-onderwijsinstellingen. ■ Daartoe geven we vorm en invulling aan twee vacatures voor HHD's die hun hoofdaanstelling krijgen bij resp. Instituut Archimedes en IvOO. Zij zullen zich profileren op thema's die voor zowel opleidingsinstituut als voor het lectoraat van belang zijn. Ook zullen zij de betrokkenheid van opleiders en studenten bij lectoraatsprojecten (verder) verstevigen. Tot slot zullen zij de doorwerking naar onderdelen van de curricula, post-hbo-aanbod en nascholingstrajecten verder uitbouwen. Daarnaast spelen onze opleiders-onderzoekers een belangrijke broker-rol, waaraan zij in toenemende mate invulling geven binnen promotieonderzoek, innovatieprojecten en professionaliserings-onderzoekstrajecten. Omdat het lectoraat M&O zich primair richt op de onderwijsprofessional, beogen wij aanbod te creëren binnen

TLN voor de professionalisering van HU-collega's op de voor ons lectoraat relevante thema's, zoals inclusieve didactiek, meertalige aanpakken, en *blended language learning*.

- Gezien onze ambitie om zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal actief te zijn, richten wij ons op een nog sterkere samenwerking binnen consortia met allerlei typen partners buiten de HU, nationaal en internationaal. ➡ Wij denken hier o.a. aan het landelijk en regionaal georiënteerde project SPRONG Meertaligheid, maar ook aan internationale projecten zoals Multi-STEM, One Stop CLIL Europe (Erasmus+) en COST Action CLIL_NetLE, van waaruit we in de toekomst intensievere samenwerking beogen op beide onderzoekslijnen met internationale partners uit o.a. Vlaanderen, Spanje en Oostenrijk.
- Gezien de tekorten op de arbeidsmarkt is het zaak om nieuwe vormen van praktijkgericht onderzoek te ontwikkelen. Bemensing is in verschillende onderwijssectoren momenteel problematisch, ook binnen de HU-context. Opleiden van mensen zullen we proberen vorm te geven *binnen* de context waar mensen hard nodig zijn (bijv. in een voorgenomen project rond statushouders voor de klas). ➡ Het lectoraat beoogt werkwijzen die voor alle partijen vanaf het begin relevant zijn. Het initieert projecten en partnerschappen waarbij onderwijsprofessionals worden toegerust voor hun taak in de meertalige context, *terwijl* onderzoek wordt gedaan naar vraagstukken binnen de onderzoekslijnen van het lectoraat.
- Waar we ons in ons onderzoek (veelal) primair richten op de onderwijsprofessional, komt ons praktijkgerichte onderzoek (ook) in belangrijke mate de meertalige leerders ten goede, van jong tot oud. Meertalige kinderen en jongeren bewegen zich tussen schoolse en niet-schoolse contexten. Het is daarom zaak, zo werd benoemd, om niet alleen naar de onderwijsprofessional in de schoolse (formele) context te kijken, maar ook naar de onderwijsprofessionals in non-formele contexten (zoals musea) en naar actoren in informele contexten (zoals ouders/verzorgers). ➡ Het lectoraat is in de tweede helft van de eerste lectoraatsperiode gestart met onderzoek dat ook de niet-schoolse contexten betreft en in stelling brengt, o.a. vanuit het framework van *boundary crossing* en educatief partnerschap / ouderbetrokkenheid. In de komende lectoraatsperiode wordt in meerdere projecten de link gelegd met de buitenschoolse contexten waar meertalige leerders (ook) leren en zich ontwikkelen.
- In de lectoraatsperiode 2020-2024 betroffen de meeste projecten het primair en voortgezet onderwijs, terwijl met name taalgericht werken in vak- en beroepscontexten bij uitstek speelt in het beroepsonderwijs. Het zijn immers de mbo- en hbo-professionals die beroepstaalvaardigheid moeten ontwikkelen om goed te kunnen functioneren op de arbeidsmarkt. Daarnaast zien we ook in het beroepsonderwijs kansen voor meertalige aanpakken. ➡ Met het in december 2022 gestarte NRO-project op de HU-pabo proberen we een eerste stap te zetten richting het hbo. Daarnaast heeft het lectoraat incidenteel al projecten in het mbo uitgevoerd. Een onderzoek i.s.m. de HvA is erop gericht om inzicht te krijgen in de rol die meertaligheid speelt bij het leven, leren en werken van mbo-studenten, en om een meertalige beroepsdidactiek te ontwikkelen die aansluit bij de meertalige ervaringen van mbo-studenten en die hun meertalige competenties verder kan ontwikkelen. Hierop voortbordurend, willen we in de komende lectoraatsperiode een omvangrijker project aanvragen op het gebied van meertalige beroepstaalvaardigheid in het mbo. We oriënteren ons daarnaast ook op Erasmus+ projecten (d.w.z. een Erasmus+ Cooperation Partnership), in zowel regionaal als internationaal verband.
- Het lectoraat M&O zal samenwerking binnen KC LENI verder uitbouwen, om daarmee een rijkere bijdrage te leveren aan de missie van het kenniscentrum. ➡ Raakvlakken met andere lectoraten worden (verder) verkend, en projecten worden gezamenlijk gedaan waar dat de projecten sterker maakt. Dat gebeurt nu al met de lectoraten Beroepsonderwijs (NRO-aanvraag over programmatisch toetsen van beroepstaalvaardigheid) en met WAVP (in het Multi-Assessment-project: meertalig toetsen van nieuwkomers in de rekenles). Met het lectoraat Curriculumvraagstukken Funderend Onderwijs werkt M&O aan een projectplan rond statushouders voor de klas. Met de lectoraten Codesign en Betekenisvol Digitaal Innoveren liggen kansen om onderzoek te doen naar sociale robots in de meertalige klas en met het lectoraat Normatieve Professionalisering liggen er kansen om onderzoek te

doen naar inclusief onderwijs in meertalige, internationale contexten. Ook met de andere LENI-lectoraten zal samenwerking op raakvlakken worden gezocht (zie ook 3.3, over samenwerking vanuit verbindingsthema's).

- De thematiek van het lectoraat is ook relevant voor lectoraten buiten KC LENI, o.a. voor de lectoraten Jeugd, Participatie en Stedelijke Ontwikkeling, en Organiseren van Waardig Werk. Dit geldt ook voor de relevantie van de M&O-thematiek voor andere expertisegebieden dan Samen Lerend. Zo spelen ook in het digitale en gezondheidsdomein "(meer)talige" vraagstukken. ■ Hier kan in de toekomst samenwerking op worden geïnitieerd. Concreet loopt er momenteel een aanvraag voor Seed Money bij het expertisegebied Samen Gezond. Vanuit ons lectoraat heeft een docent-onderzoeker van het Instituut voor Ecologische Pedagogiek (IEP) in samenwerking met het Lectoraat Jeugd een projectvoorstel ingediend om het welzijn van nieuwkomerouders en kinderen in Utrecht te versterken, en samen met stichting It's My Child (IMC) (<https://www.its-my-child.nl/>) vorm te geven. Aanvullend is het lectoraat van plan om het continueringproces te gebruiken om verdere plannen uit te werken en contacten te leggen, en om in de komende vier jaar meerdere zaden te planten voor samenwerking op nieuwe thema's, bijv. het opleiden van zorgmedewerkers vanuit een (meer)talig perspectief en/of in het omgaan met communicatieve kwetsbaarheid van patiënten. Bovendien zien wij mogelijkheden om binnen het Oekraïne-project kleinschalige onderzoeken op het snijvlak van meertaligheid en pedagogiek uit te voeren. Concrete projecten worden voorzien vanaf de tweede helft van de lectoraatsperiode.

3.2 Ambitie, centrale doelstelling en onderzoekslijnen M&O

Onze **ambitie** is om bij te dragen aan onderwijs (po, vo, mbo en hbo) waarin onderwijsprofessionals het vermogen ontwikkelen en inzetten om taalrijk onderwijs te verzorgen, en om meertalige repertoires van leerders een expliciete plek te geven. De **onderwijsprofessional** blijft – ook in de aankomende lectoraatsperiode – de centrale actor in het realiseren van inclusief, betekenisvol taal-, vak- én beroepsonderwijs. Daarnaast zullen we de komende jaren de link (verder) leggen naar **buitenschoolse contexten en actoren** die naast de onderwijsprofessional cruciaal zijn in de ontwikkeling / leerprocessen van meertalige leerders. Bovendien is en blijft het onze ambitie om onderwijs te realiseren dat niet alleen meertalige leerders, maar **alle leerders** ten goede komt: de taalrijke, taalontwikkende en meertalige aanpakken die we ontwikkelen zullen immers bijdragen aan inclusiever onderwijs, waarin cultureel-talige diversiteit wordt (h)erkend en omarmd, en waarin alle leerders zich voorbereiden op een toekomst in onze (meer)talige samenleving, zodat zij die open, tolerant en (communicatief) vaardig tegemoet kunnen treden. Als stip op de horizon hebben we gezamenlijk geformuleerd: een inclusieve samenleving, waar in het bredere beroepenveld taalbewust(er), taalgericht(er) en communicatief vaardig(er) wordt gewerkt, en meertaligheid als een *kans* wordt gezien.

De **centrale doelstelling** in ons onderzoek is om:

- samen met (leraren)opleidingen en beroepspraktijk taalgerichte en meertalige onderwijspraktijken vorm te geven, zowel fysiek als virtueel;
- te onderzoeken wanneer, waarom en hoe deze aanpakken bijdragen aan **inclusie** (*sense of belonging*), **motivatie** (*engagement*) en **leren** in taal-, vak- en beroepsonderwijs;
- te onderzoeken hoe onderwijsprofessionals het daarvoor benodigde **(taal)bewustzijn** en **pedagogisch-didactische repertoire** kunnen ontwikkelen;
- te onderzoeken hoe onderwijsprofessionals **bruggen kunnen slaan naar andere actoren** die een rol spelen om meertalige leerders heen.

Rationale onderzoekslijnen Meertaligheid en Onderwijs

In een samenleving die in toenemende mate meertalig is (lokaal en internationaal, fysiek en virtueel), draagt het ontwikkelen en benutten van meertalig potentieel bij aan de kwaliteit van samen leven en leren. Samen met onderwijsprofessionals werken we aan het ontwikkelen en benutten van taal in meertalige contexten. Dit doen we in twee gerelateerde onderzoekslijnen: gericht op het taal-/talenonderwijs en gericht op het vak- en beroepsonderwijs (hieronder uitgewerkt). In beide lijnen staat een betekenisvolle aanpak centraal: talen leer je *om* ze te gebruiken en *door* ze te gebruiken, in een samenleving waarin meertaligheid een belangrijke rol speelt. De thematiek uit de eerste lectoraatsperiode blijft herkenbaar vertegenwoordigd, aangezien die nog steeds actueel is en veel vraagstukken omvat die nog niet beantwoord zijn. De belangrijkste wijziging: lijn 3 (taal in onderwijs aan nieuwkomers) komt als afzonderlijke onderzoekslijn te vervallen, omdat deze doelgroepgericht

was en daarmee van een andere orde dan de eerste twee lijnen. De focus op nieuwkomers blijft wel degelijk actueel, en komt o.a. naar voren in ons verbandsthema 'bevorderen van inclusie en onderwijskansen' (zie 3.3).

Bij het ontwikkelen en onderzoeken van meertalige praktijken gaan we ervan uit dat de ontwikkeling van leerders (van jong tot oud) sterk wordt bepaald door de sociaal-culturele omgeving waarin zij leven, inclusief de talige normen en gebruiken waarin zij opgroeien, en de interactie met de omgeving. De onderwijsprofessional is hierbij – als “more knowledgeable other” – voorbeeldstellend en heeft een sleutelrol in het onderwijsleerproces. Taal wordt gezien als een tool om in interactie met anderen tot leren te komen. Het lectoraat M&O sluit bij deze principes aan, maar trekt 'taal' breder dan alleen de Nederlandse taal. Naast sociaal-culturele theorie hangen we een functioneel-communicatieve visie op taalgebruik en (tweede)taalontwikkeling aan. We vertrekken vanuit de wetenschap dat mensen taal gebruiken om bepaalde doelen te bereiken in specifieke taalgebruikssituaties, wat vraagt om bepaalde manieren van communiceren/denken/redeneren, om school-/vak-/beroeps-taalvaardigheid, en het vermogen om allerlei (schoolse en maatschappelijke) talige genres te gebruiken. Taalgebruik wordt sterk bepaald door inhoud, context en doel(groep), en zowel het taal- als het vak-/beroepsonderwijs heeft de taak om kinderen en jongeren hierop voor te bereiden.

In ons onderzoek en onze ontwikkelactiviteiten hanteren we een brede visie op meertaligheid, aansluitend bij actuele visieontwikkeling:

“Meertaligheid is een gegeven in onze samenleving. Alle leerlingen komen in situaties waarin ze andere talen horen, of verschillende talen of dialecten nodig hebben om zich uit te drukken. Alle leerlingen leren Engels op school en veel leerlingen ook een tweede of derde taal. Een derde tot de helft van de leerlingen in Nederland spreekt of hoort thuis een andere taal, al dan niet naast het Standaardnederlands, bijvoorbeeld Fries, Turks of Pools. Leerlingen komen ook in aanraking met andere vormen van talige diversiteit, zoals regionale talen, dialecten, gebarentalen en taalvariëteiten als straattaal en formele taal.” (SLO, 2022: <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/mvt/meertaligheid/>).

Hoewel het Nederlandse onderwijs tot op heden overwegend eentalig is georiënteerd, en meertalige leerders nog (te) vaak vanuit een deficiëntieperspectief worden benaderd, groeit langzaam het besef dat de meertalige samenleving waarin we leven kansen biedt, maar ook specifieke competenties vraagt van onderwijsprofessionals:

“De startcompetenties voor de leerkrachten van nu zijn veranderd met die van jaren terug. De taalcompetente leerkracht moet inderdaad ook om kunnen gaan met superdiversiteit.”

- Uitspraak van werkveldpartner tijdens ophaalsessie continuering M&O

Aandacht besteden aan meertaligheid in het onderwijs heeft verschillende doelen:

- Leerlingen en studenten worden zich bewust van hun meertalig repertoire.
- Leerlingen en studenten denken na over de waarde van taal en taalvariatie.
- Leerlingen en studenten ontwikkelen en benutten hun meertaligheid, als steiger bij het leren in de vakken.
- Leerlingen en studenten voelen zich welkom, veilig en gezien.

Vanuit deze uitgangspunten doen we samen met onderwijsprofessionals, opleiders en andere maatschappelijke partners praktijkgericht onderzoek binnen twee onderzoekslijnen.

1. Betekenisvol taal-/talenonderwijs in meertalige contexten

Talendocenten (Nederlands, NT2 en vreemde talen, in po, vo, mbo, hbo) vervullen een belangrijke rol bij het ontwikkelen en benutten van meertalig potentieel: als experts in taaldidactiek, taalgebruik en taalontwikkeling, voor hun leerlingen/studenten en voor hun collega's. In deze onderzoekslijn werken we aan het talig ontwikkelen en functioneren van leerlingen en studenten in onderwijs en samenleving, ter bevordering van kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

- Wij richten ons op de *houdingen, kennis en didactische vaardigheden* van opleiders, leraren en andere onderwijsprofessionals, die nodig zijn voor het realiseren van betekenisvol meertalig taal-/talenonderwijs. Daarmee doelen we op onderwijs waarbinnen aanwezig meertalig potentieel (van individuele leerlingen, binnen klassen/scholen, in het curriculum en in de samenleving), (h)erkend, benut en uitgebreid wordt.
- We onderzoeken hoe een dergelijke focus kan bijdragen aan de ontwikkeling van *taalvaardigheid, (meertalig) taalbewustzijn* en *cultuurbewustzijn* van leerlingen en studenten.
- Vanuit deze focus kan talenonderwijs zowel de kwalificatie, socialisatie als persoonsvorming van leerlingen/studenten ondersteunen:
  - leerlingen/studenten breiden hun meertalige repertoires uit en leren deze flexibel in te zetten t.b.v. effectieve communicatie in meertalige contexten/situaties (*kwalificatie*);
  - leerlingen/studenten ontwikkelen een open houding naar en respect voor andere talen en bijbehorende culturen en perspectieven (*socialisatie*); en
  - leerlingen/studenten ontwikkelen hun eigen meertalige identiteit: wat betekenen de verschillende talen in mijn omgeving voor mij, hoe waardeer ik andere talen, welke talen gebruik ik voor welke functies, welke talen wil ik nog leren? (*persoonsvorming*)

Inhoudelijke thema's binnen lijn 1 voor langlopend onderzoek:

- Samenhangend taal-/leesonderwijs in meertalige po-klassen
- Basisvaardigheden taal en burgerschap in een meertalige samenleving
- *Task engagement* in intercultureel, communicatief talenonderwijs
- Engels als pedagogische lingua franca in het internationale klaslokaal
- *Translanguaging practices* in de internationale lerarenopleiding (beoogd promotieonderzoek)
- Geïntegreerde meertaligheidsdidactiek in vakdidactische scholing en professionalisering van studenten en docenten Nederlands, NT2 en vreemde talen

2. *Taalgericht vak- en beroepsonderwijs in meertalige contexten*

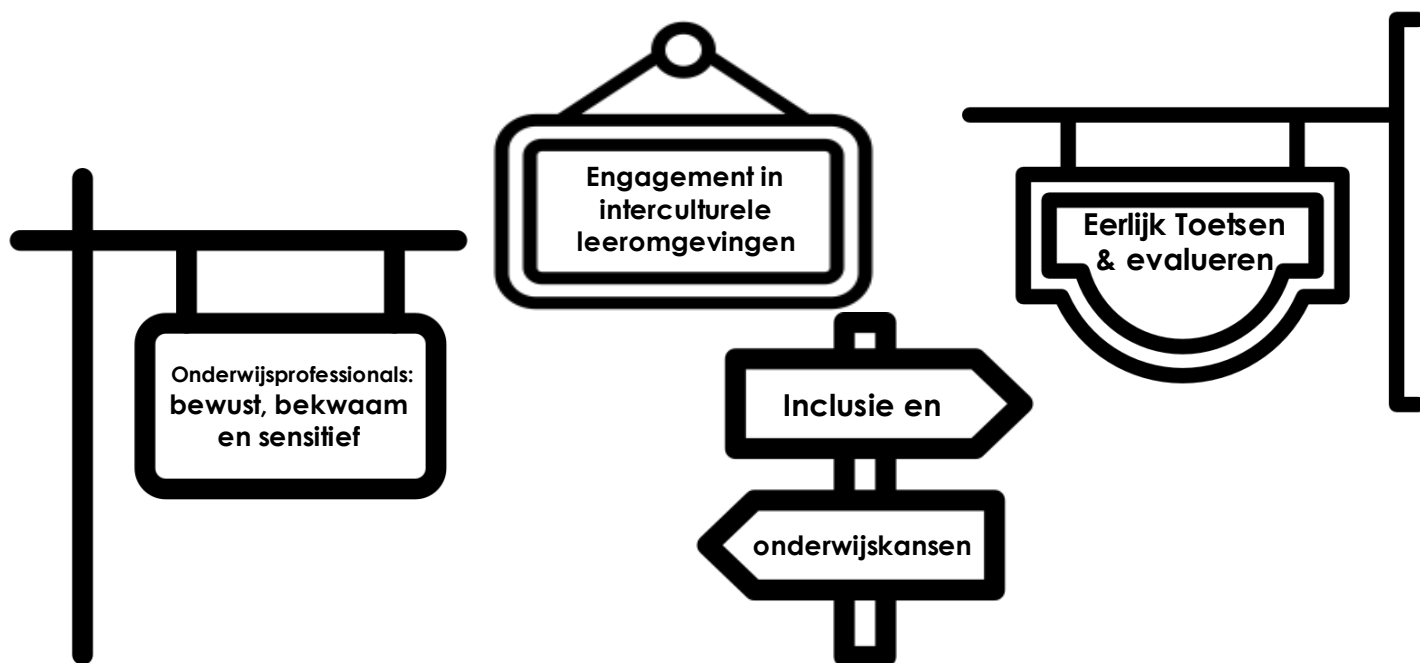
Om jonge mensen in onze diverse en complexe samenleving kansen te bieden, zowel in het onderwijs als in het beroepenveld, is taal een cruciale schakel die binnen vakinhoudelijke en beroepscontexten aandacht moet krijgen, zowel in het onderwijsleerproces als in toetsing/evaluatie. Daarbij gaat het niet zozeer om taal als individueel beoefende vaardigheid – zoals bij taalremediëring vaak het geval is – maar om taal die communicatie met anderen mogelijk maakt, en ons in staat stelt bepaalde doelen te bereiken in specifieke taalgebruikssituaties. Binnen deze lijn onderzoeken we het leren in vak- en beroepscontexten, vanuit een taalontwikkellende aanpak (o.a. gericht op school-/vaktalvaardigheid), en met de inzet van meertaligheid als steiger bij het leren in vak- en beroepscontexten. Vragen betreffen verschillende actoren die een rol spelen bij taalontwikkellend werken, met aandacht voor meertaligheid, in vak- en beroepscontexten:

- Hoe kunnen **onderwijsprofessionals** participatie van meertalige leerlingen vergroten door de inzet van thuishalen in vakcontexten (*pedagogical translanguaging*), ook met het oog op functioneren in de beroepscontext?
- Hoe kunnen **lerarenopleiders** het (meer)talig bewustzijn bevorderen van aanstaande leraren, en hen kansen leren benutten voor de inzet van meer talen op weg naar inclusief vakonderwijs?
- Hoe kunnen **ouders/verzorgers** de rol van bruggenbouwer vervullen tussen (leren in) de thuiscontext en de schoolse context, met inzet van thuishalen?
- Hoe kunnen **maatschappelijke partners** (zoals onderwijsadviesdiensten, musea, mkb-partners) bijdragen aan de inzet van meertaligheid in vak- en beroepscontexten?

Inhoudelijke thema's binnen lijn 2 voor langlopend onderzoek:

- *Translanguaging practices* in vak- en beroepsonderwijs (mbo en hbo)
- Meertalige beroepstaalvaardigheid in het mbo
- Statushouders als meertalige onderwijsassistenten in vaklessen aan nieuwkomers (po en vo)
- Meertalig toetsen: formatief / programmatisch
- Inclusieve, taalgerichte vakdidactiek in de lerarenopleiding

3.3 Verbindingsthema's

Figuur 1: Verbindingsthema's: de uithangborden van onze lectoraatswerkplaats

Binnen het kernteam Meertaligheid en Onderwijs hebben we vier verbindingsthema's geformuleerd: generieke thema's waarop we samenwerking met interne en externe onderzoekers/partners willen continueren of aangaan. Deze thema's zien we metaforisch als de uithangborden van onze (lectoraats)werkplaats. Oftewel: het zijn thema's die voor (veel) collega's en stakeholders herkenbaar zijn en waarbinnen meerdere perspectieven (foci voor onderzoek) mogelijk zijn. De thema's hebben het doel om anderen te prikkelen onze werkplaats te bezoeken. In het kernteam hebben we een aantal criteria geformuleerd om tot de verbindingsthema's te komen:

Continuïteit. We beogen in de komende lectoraatsperiode voort te bouwen op opgedane inzichten en aan de slag te gaan met vraagstukken die continu (of over een langere periode) aandacht vragen. Daarmee verdiepen we onze expertise en dragen we bij aan duurzame samenwerking op thema's in de driehoek van wetenschap, opleiding en werkveld.

Missies M&O / LENI. We zorgen ervoor dat de grotere thema's waarop we acteren bijdragen aan het toewerken naar onze missie én de missie van KC LENI. Voor elk LENI-lectoraat zijn één of meerdere verbindingsthema's relevant, zodat ze daadwerkelijk aanzetten tot samenwerking.

Samenwerking HU-breed. De thema's dragen bij aan samenwerking met de onderwijsinstellingen, doordat de thema's ook daar geagendeerd zijn of worden. Ook sluiten de thema's direct of indirect aan bij doelstellingen in de Kennis- en Innovatieagenda's van de HU-expertisegebieden (in het bijzonder de KIA van Samen Lerend) en bij de opdracht van HU-brede initiatieven zoals het Netwerk Diversiteit & Inclusie en HU HOME.

Relevantie. De thema's worden intern en extern gezien als relevante thema's, zowel theoretisch als maatschappelijk (voor het werkveld, de lerarenopleiding, beleid, en de bredere samenleving).

Expertise. Op elk van de verbindingsthema's hebben meerdere lectoraatsleden expertise, zodat zij het betreffende thema (in samenwerking met anderen) daadwerkelijk verder kunnen brengen. Ook wordt de expertise binnen het lectoraat verder uitgebouwd.

De verbindingsthema's hebben de functie van handreiking naar onderzoekers-opleiders die met dezelfde thematiek(en) bezig zijn, vaak vanuit een andere invalshoek. We beogen op deze thema's gezamenlijke projecten, gezamenlijk optrekken bij maatschappelijke en/of HU-ontwikkelingen, en conceptuele cross-overs (bijv. rond 'inclusie', een thema waar meerdere LENI-lectoraten zich voor inzetten). We hebben de verbindingsthema's voorgelegd aan HU-collega's en collega-onderzoekers van andere kennisinstellingen, en ze vervolgens aangescherpt op basis van de gesprekken en de ontvangen feedback. Uiteindelijk hebben we vier

verbindingsthema's geïdentificeerd waarop we de komende lectoraatsperiode hopen verdere verbinding en samenwerking aan te gaan met interne en externe stakeholders:

1) Bevorderen van inclusie en onderwijskansen   2) Onderwijsprofessionals: bewust, bekwaam en sensitief   3) Eerlijk toetsen en evalueren   4) Engagement in interculturele leeromgevingen

Deze thema's hebben de volgende kenmerken:

- Ze zijn dwarsdoornijdend: ze betreffen beide onderzoekslijnen, gaan verschillende doelgroepen aan, en zijn voor elke onderwijssector relevant.
- Ze zijn niet exclusief: eerlijk toetsen gaat óók over inclusie en onderwijskansen. Het zijn geen strak begrensde categorieën, maar "uithangborden" die (verdere) samenwerking op gang beogen te brengen.
- Ze zijn niet volledig ladingdekkend: er zijn ook andere generieke thema's die voor het lectoraat relevant zijn (o.a. digitale geletterdheid en basisvaardigheden). Wel zijn het de thema's waarop we bewust samenwerking willen zoeken.

Voor elk verbindingsthema schetsen we beknopt hoe wij het thema – vanuit onze inhoudelijke focus – inkleuren, vanuit lopende projecten, maar ook met een blik op de toekomst: met welke vraagstukken willen we in de (nabije) toekomst aan de slag? En waar zien we kansen voor samenwerking?

Bevorderen van inclusie en onderwijskansen

Inkleuring vanuit M&O

In het publieke debat over onderwijskansen ligt de focus slechts in geringe mate op taal, en waar dat wel zo is, is het debat veelal gericht op het 'wegwerken van achterstanden'. Maar om jonge mensen in onze diverse en complexe samenleving kansen te bieden, zowel in het onderwijs als in het beroepenveld, is taal een cruciale schakel. Taal maakt immers participatie mogelijk – of de focus nu ligt op gelijke diplomakansen, passende doorstroom/uitstroom, of het vinden van een positie op de arbeidsmarkt. Het is taal die communicatie met anderen mogelijk maakt, en mensen in staat stelt bepaalde doelen te bereiken in specifieke taalgebruikssituaties. Het lectoraat M&O beperkt "taal" niet tot de Nederlandse taal, maar vertrekt vanuit de rijke meertalige repertoires die leerders naar het onderwijs brengen. Vanuit een inclusieve visie op taal en leren zijn alle talen welkom om iedereen in staat te stellen zo goed mogelijk te kunnen deelnemen aan het (taal-, vak- en beroeps)onderwijs.

Lopend en toekomstig onderzoek

In lopende projecten richt het lectoraat zich o.a. op het oplossen van (lokale) vraagstukken rond inclusief onderwijs in meertalige contexten, om van daaruit een onderzoeksagenda en een innovatiestrategie voor de komende jaren te formuleren. Ook werkt het lectoraat aan verankering van inzichten rond inclusieve, taalgerichte vakdidactiek in het pabocurriculum. In toekomstige projecten beogen we onder andere te onderzoeken hoe lerarenopleiders kunnen worden toegerust voor inclusief, taalgericht (opleidings)onderwijs, en hoe onderwijs op het terrein van (basisvaardigheden) taal en burgerschap zo kan worden ingericht dat het bijdraagt aan inclusie en (gelijkere) onderwijskansen. Ook ambiëren we een project waarin we in onderzoeks- onderwijs partnerschappen meertalige praktijken ontwikkelen en beproeven, met statushouders (volwassen nieuwkomers) in de rol van meertalige onderwijsassistent in het onderwijs aan nieuwkomerskinderen – ter bevordering van soepele overgangen, het herkennen en benutten van potentieel, en het zien/horen van de talig-culturele identiteiten in po- en vo-klassen.

Kansen voor samenwerking

Binnen dit thema zien we kansen voor landelijke samenwerking, vanuit het landelijke SPRONG Meertaligheid-netwerk waaraan andere regio's (lectoraten, opleidingen, partnerscholen) zijn verbonden, en waarvan de HU penvoerder is. Binnen LENI en met KSI zien we verbindingsmogelijkheden, o.a. de lectoraten Codesign, Werken in Onderwijs, Curriculumvraagstukken, Participatie en Stedelijke Ontwikkeling, Duurzame Arbeidsparticipatie van Vluchtelingen, en Jeugd. In de onderwijsinstututen vormen inclusie & diversiteit thema's die verdere invulling en uitwerking behoeven.

Onderwijsprofessionals: bewust, bekwaam en sensitief

Inkleuring vanuit M&O

Het realiseren van inclusief onderwijs in meertalige contexten is een complexe taak die veel vraagt van de onderwijsprofessional. Te beginnen met het benodigde bewustzijn: van de eigen professionele identiteit en de (mate) van tolerantie t.a.v. andere talen en culturen; van de rol die taal/meertaligheid speelt in het eigen leven en dat van anderen; van de meertalige repertoires die in het onderwijs en daarbuiten aanwezig zijn en benut kunnen worden; van de voorbeeldfunctie die onderwijsprofessionals vervullen waar het gaat om

taalontwikkelen en lesgeven en het realiseren van een meertalig onderwijsleerklimaat. Bekwaam zijn onderwijsprofessionals als ze beschikken over het pedagogisch-didactische repertoire dat nodig is om betekenisvol en inclusief taal-, vak- en beroeps onderwijs te realiseren. Om dat repertoire goed te kunnen aanwenden is sensitiviteit nodig: voor onder andere de meertalige context, voor de ervaringen en achtergronden van (meertalige) leerders, en voor de benodigde talige ondersteuning (*scaffolding*) om leerders vooruit te sturen in hun leerproces.

Lopend en toekomstig onderzoek

In lopende projecten richt het lectoraat zich o.a. op de vraag hoe onderwijsprofessionals in het reguliere primair onderwijs kunnen worden geprofessionaliseerd, om in de rol van nieuwkomersspecialist taalbeleid vorm te geven / bij te stellen, en collega-onderwijsprofessionals op school toe te rusten voor het onderwijs aan nieuwkomerskinderen. Ook onderzoeken we hoe onderwijsprofessionals in staat kunnen worden gesteld om meertalige strategieën (het bewust verwelkomen en benutten van thuistalen – *translanguaging*) in te zetten om daarmee inclusie en leerprestaties te bevorderen in en tussen formele (schoolse), non-formele (musea) en informele (thuis) leercontexten. In toekomstige projecten onderzoeken we o.a. hoe *translanguaging* ook in de internationale HU-lerarenopleiding ingezet kan worden, en hoe het meertalig (taal)bewustzijn van toekomstige/zittende onderwijsprofessionals kan worden bevorderd.

Kansen voor samenwerking

Binnen de HU-onderwijsinstellingen worden onderwijsprofessionals opgeleid dóór onderwijsprofessionals (opleiders), wat het lectoraat de mogelijkheid geeft om op verschillende lagen aan taalontwikkelen, inclusief onderwijs te werken. Professionaliseringsaanbod voor HU-docenten kan in samenwerking met TLN worden vormgegeven. De ontwikkeling van onderwijsprofessionals in meertalige contexten vraagt daarnaast om een normatieve oriëntatie, het versterken van het onderzoekend vermogen van professionals, het actuele vraagstuk van het lerarentekort, en inzicht in veranderprocessen in het onderwijs – thema's die centraal staan in LENI-lectoraten.

Eerlijk toetsen en evalueren

Inkleuring vanuit M&O

In ons lectoraatsonderzoek staat de onderwijsprofessional centraal en de rol die hij/zij/die vervult in het realiseren van inclusieve onderwijsleerprocessen. Waar toetsing plaatsvindt om beslissingen te kunnen nemen (bijvoorbeeld over schooladviezen of overgang), beogen we eerlijke (valide) toetspraktijken door de inzet van thuistalen en/of talige aanpassingen om meertalige leerders beter in staat te stellen te presteren in lijn met hun potentieel en niet/minder gehinderd te worden door het feit dat toetsing plaatsvindt in een andere taal dan de moedertaal. Vanuit een ontwikkelingsgerichte kijk zien we toetsen en evalueren echter primair als manier om het leren (dat in ontwikkeling is) zichtbaar te maken, zodat monitoring en scaffolding kan plaatsvinden. Waar toetsing/beoordeling gericht is op het monitoren van leerprocessen door de onderwijsprofessional of door de leerder zelf (*assessment for/as learning*), biedt de aanpak van functioneel meertalig toetsen mogelijkheden voor innovatieve toetspraktijken. Daarbij staan formatieve aanpakken centraal, waarbij ruimte is voor het gehele talige repertoire (bijv. een meertalig portfolio). Via dit verbindingsthema beoogt het lectoraat bij te dragen aan rechtvaardiger onderwijs voor gelijkere onderwijskansen, en recht te doen aan de dynamiek en complexiteit van de (meertalige) beroepspraktijk.

Lopend en toekomstig onderzoek

Een promotieonderzoek dat in de context van M&O wordt uitgevoerd, richt zich op formatief toetsen waarin betekenisvol communiceren centraal staat. Door de toetsing functioneel af te stemmen op de leerdoelen, wordt *constructive alignment* gefaciliteerd tussen leerdoelen, leeractiviteiten en toetsing. In een ander lopend onderzoeksproject worden meertalige toetspraktijken ontwikkeld voor nieuwkomers in het rekenonderwijs, in samenwerking met po-scholen voor eerste opvang- en regulier onderwijs. Dit project zal rijke beschrijvingen opleveren vanuit lokale po-contexten, die exemplarisch zijn voor hoe meertalig toetsen in Nederland vorm kan krijgen. Een vervolg daarop zou verdere beproeving en opschaling van meertalige toetspraktijken centraal kunnen stellen. Ook werken we samen met de lector Toetsing en Beoordeling in Beroeps onderwijs aan een meerjarig project dat programmatisch toetsen van meertalige beroepstaalvaardigheid in het mbo centraal stelt.

Kansen voor samenwerking

Toetsing/beoordeling is een thema dat in HU-onderwijs continu aandacht krijgt en behoeft. Het lectoraat verkent graag samenwerking met instituten en werkveldpartners die stappen willen zetten op weg naar eerlijker, inclusiever toetsen. Daarbij zouden o.a. talige normen onder de loep moeten worden genomen: hoe beoordelen we onze studenten/leerlingen op taal en waarom? Hoe geven we meertalige studenten eerlijke kansen bij toetsing en evaluatie? Inzichten uit huidige en toekomstig lectoraatsonderzoek worden (verder) verankerd in de

curricula van de lerarenopleidingen. Binnen LENI wordt samengewerkt met het lectoraat Beroepsonderwijs, maar ook met andere curriculum- of didactiekgeoriënteerde lectoraten ligt samenwerking voor de hand, evenals bij de inrichting van hybride leeromgevingen.

Engagement in interculturele leeromgevingen

Inkleuring vanuit M&O

In onze hedendaagse meertalige samenleving wordt van jongeren verwacht dat zij kunnen communiceren in een of meerdere talen. Om deze reden bieden scholen in zowel Nederland als daarbuiten leerlingen de mogelijkheid om vanaf jonge leeftijd een of meerdere talen te leren. Echter, het opleiden van jongeren tot communicatief competente gebruikers van meerdere talen in internationale, multiculturele en talig diverse samenlevingen heeft consequenties voor de manier waarop deze moeten worden geleerd op scholen. Binnen dit verbindingsthema onderzoeken we hoe onderwijsprofessionals die inclusief taal-, vak- en beroepsonderwijs willen realiseren, engagement kunnen bevorderen in complexe interculturele en/of internationale leeromgevingen. Dit betreft ook onderzoek naar hoe bestaande meertalige leeromgevingen, zowel fysiek, online als hybride, (beter) afgestemd kunnen worden op de behoeften van zowel leerders als onderwijsprofessionals.

Lopend en toekomstig onderzoek

Het inzetten van technologie maakt het voor docenten mogelijk om rijke interculturele leeromgevingen te creëren waarbinnen leerlingen en studenten zowel op school als buiten de fysieke grenzen van het traditionele taal-/vaklokaal samen kunnen werken met leeftijdsgenoten met andere linguaculturele achtergronden. Wij denken bij het opzetten van interculturele leeromgevingen aan het creëren van rijke, (semi-)authentieke leercontexten waarbinnen meertalige leerlingen aan hun taalontwikkeling kunnen werken. Denk hierbij aan 'third spaces' zoals, bijvoorbeeld het museum of buurthuis, maar ook aan digitale plekken zoals *BigBlueButton*, *Padlet* of *Second life*. Door vervolgens te onderzoeken wat participatie oftewel *engagement* in diverse meertalige leeromgevingen belemmert en vergemakkelijkt, kunnen docenten de taakbetrokkenheid van hun leerlingen versterken en zo het leren van talen leuker, interessanter en effectiever maken. Daarnaast is onderzoek naar engagement belangrijk voor het beoordelen van de effectiviteit van vakdidactische aanpakken, zoals bijvoorbeeld het inzetten van bepaalde digitale tools als onderdeel van een breder *blended language learning*-scenario. Zo kunnen docenten de inzichten die zij opdoen gebruiken om hun leerlingen nog beter te begeleiden in hun taalverwervingsproces.

Kansen voor samenwerking

Rijke leeromgevingen vormen een belangrijke stip aan de horizon in de visie van de HU. Instituten verkennen in toenemende mate mogelijkheden om bij te dragen aan missiegedreven, vaak opleidingsoverstijgende en hybride leeromgevingen. Het lectoraat verkent graag samenwerking met instituten (met name de lerarenopleidingen en pedagogisch-georiënteerde opleidingen) en werkveldpartners die stappen willen zetten om zelf rijke, interculturele leeromgevingen op te zetten die het engagement van hun studenten en leerlingen potentieel verhogen. Daarbij denken wij o.a. aan het opzetten van online interculturele uitwisselingen met opleidingen in het buitenland. Op deze manier dragen wij bij aan de ontwikkeling van interculturele communicatieve competenties en mondiaal burgerschap. Inzichten uit huidig en toekomstig lectoraatsonderzoek worden (verder) verankerd in de curricula van de lerarenopleidingen. Binnen LENI wordt op dit thema al samengewerkt met het lectoraat Beroepsonderwijs en Co-Design, maar ook met andere curriculum- of didactiekgeoriënteerde lectoraten en het expertisegebied Samen Digitaal ligt samenwerking voor de hand.

3.4 Werkwijze en methodologie

Het vormgeven van goed onderwijs in meertalige contexten vraagt om onderzoek voor én samen met het **onderwijswerkveld** (scholen voor po, vo, en mbo; zowel eerste opvang als regulier onderwijs). Binnen ons praktijkgerichte onderzoek spelen de onderwijsprofessionals in po, vo en mbo – als sleutelfiguren in het realiseren van onze ambitie – dan ook een cruciale rol (cf. Vereniging Hogescholen, 2018). Doorwerking van onderzoek naar de beroepspraktijk (in ons geval: het onderwijswerkveld), het HU-onderwijs (i.h.b. de lerarenopleidingen) en de wetenschap ontstaat immers juist door samen op te trekken (Zelfevaluatie KC LenI, 2018). Naast theoretisch verankerd, methodisch grondig en ethisch verantwoord stelt het lectoraat praktische relevantie als norm. Niet alleen wordt de onderwijspraktijk bij het onderzoek betrokken en wordt doorwerking op verschillende lagen beoogd, ook wordt gewaarborgd dat de onderzoeksvragen voortkomen uit de praktijk. Bovendien werken we toe naar resultaten die bruikbaar en relevant zijn voor de praktijk – zodat onderwijsprofessionals zelf goed geïnformeerde keuzes kunnen maken in hun lokale contexten.

Om taal-/talenonderwijs, vakonderwijs en beroepsonderwijs in meertalige contexten goed vorm te geven, is ook samenwerking met de **lerarenopleidingen** (Instituut Archimedes en Instituut voor Onderwijs en Orthopedagogiek) en de opleiding Ecologische Pedagogiek (bachelor, vt/dt en master) van wezenlijk belang. Verschillende (maatschappelijke) stakeholders benoemen de noodzaak om samenwerking met deze opleidingen te verstevigen, niet alleen met het oog op up-to-date curriculumontwikkeling en passend professionaliseringsaanbod, maar bovenal om de talig diverse klas aan onze toekomstige leraren mee te geven als vertrekpunt. Dat vraagt van het lectoraat om samen met de lerarenopleidingen te onderzoeken hoe in de opleiding ruimte kan worden gemaakt voor o.a. (meertalig) taalbewustzijn, cultureel & talig responsief handelen, en inclusieve & taalgerichte vakdidactiek. Het lectoraat ziet daarbij niet alleen voor de opleiders, maar ook voor de studenten een belangrijke rol weggelegd – de toekomstige professionals in het funderend onderwijs. Daarom beoogt het lectoraat in de volgende lectoraatsperiode studenten structureler te betrekken bij lectoraatsonderzoek en op die manier bij te dragen aan een toekomst waarin onderwijsprofessionals zelfstandig, op een onderzoekende en ontwerpende manier, kunnen bijdragen aan taalrijk en inclusief onderwijs.

Betekenisvol taal-, vak- en beroepsonderwijs is voor leerlingen en studenten in verschillende settings steeds anders en stelt andere eisen aan de onderwijsprofessionals die erbij betrokken zijn – elke setting brengt eigen complexe vraagstukken met zich mee. De geschetste onderzoeklijnen en de thema's die daarbinnen aandacht krijgen, reflecteren deze complexiteit en richten zich dan ook primair op het *hoe*: hoe kunnen onderwijsprofessionals (ondersteund worden om) leer- en ontwikkelingsdoelen te realiseren in een meertalige, diverse beroepspraktijk? Het lectoraat richt zich daarbij op het vergroten van het (talig-culturele) bewustzijn van onderwijsprofessionals, op onderbouwde handelingskennis van professionals, en uiteindelijk op duurzame innovatie van de onderwijspraktijk. Om dit te realiseren hanteert het lectoraat verschillende onderzoeksaanpakken, zoals actieonderzoek, *lesson study* en *assessment study*. Het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs maakt vooral gebruik van ontwerpgericht onderzoek (*design-based research*; Bakker, 2018; McKenney & Reeves, 2012), een oriëntatie die past bij de visie op onderwijsonderzoek als *design science*: wetenschap waarin aanpakken worden ontworpen om (innovatieve) doelen te bereiken. Meer specifiek maakt het lectoraat in huidige en toekomstige projecten gebruik van design-based *implementation research* (cf. Penuel & Gallagher, 2017) dat gericht is op persistente praktijkproblemen, uitgaat van gezamenlijk geformuleerde doelen/ambities, ieders rol in een partnerschap expliciteert en waardeert, en toewerkt naar blijvende veranderingen op grotere schaal (bijvoorbeeld school- of bestuursniveau). Ook heeft DB(I)R oog voor de rol die **onderwijsbeleid** speelt in het realiseren van veranderingen in het onderwijs en het realiseren van inclusief onderwijs in meertalige contexten.

Binnen de genoemde aanpakken maakt het lectoraat gebruik van werkwijzen die ons helpen om onze ambitie te verwezenlijken:

- *Interprofessionele samenwerking* binnen werkplaatsen onderwijsonderzoek of onderzoeks-onderwijspartnerschappen, waarbij rekening wordt gehouden met kritische factoren zoals gedeeld eigenaarschap, betrokkenheid en evenwaardigheid van alle partijen;
- *Schoolbrede professionalisering* van (expert)leraren in professionele leergemeenschappen (PLG's), die een heldere focus hebben en bruikbare impulsen krijgen van aan het lectoraat verbonden onderzoekers en HU-lerarenopleiders;
- Het werken met *boundary crossers* (bruggenbouwers) – mensen die verschillende werelden kennen en kunnen verbinden – om ieders expertise optimaal te delen en te benutten;
- Het werken met *boundary objects* (grensobjecten): objecten die de brug helpen slaan tussen verschillende werelden, zoals een taalportfolio dat de overgang van een eersteopvangschool naar een reguliere school kan versoepelen.

In de ambitie om de onderwijspraktijk te verbeteren is niet alleen lokale of regionale kennis van het onderwijs belangrijk, maar ook inzicht in **de organisatie van het Nederlandse onderwijs op landelijk niveau**. In verschillende onderwijsbeleidsrapporten is de afgelopen jaren de intentie uitgesproken om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren door onderwijs en onderzoek beter met elkaar te verbinden. Het lectoraat beoogt in het uit te voeren onderzoek bij te dragen aan een versterkte kennisinfrastructuur door structurele, meerjarige samenwerking in de gehele kennisketen op te zoeken, bijvoorbeeld in lopende projecten zoals SPRONG Meertaligheid en het NWA-project Multi-STEM, maar ook in voorgenomen projectaanvragen, o.a. bij NRO,

Erasmus+ en SIA RAAK. Ook blijft het lectoraat betrokken in adviesfuncties bij landelijke curriculumontwikkeling, zoals de Vaknieuwingscommissies Nederlands en mvt (SLO), en de kennisbases Talen voor de hbo lerarenopleidingen (10voorude Leraar).

Hoewel de onderwijsprofessional centraal staat in de aankomende lectoraatsperiode, zal onderzoek meer betekenis en doorwerking hebben wanneer wij ook **andere cruciale actoren om meertalige leerders heen** bij ons onderzoek betrekken. Denk daarbij aan actoren in informele leercontexten (thuis: ouders, verzorgers) en wijk (buurtcentra), maar ook aan professionals in non-formele contexten zoals musea en science centers. Daarnaast betrekken we – om de sociaal-culturele setting waarin we werken zo goed mogelijk recht te doen – ook andere partijen die een rol spelen, zoals gemeenten, onderwijsadviesdiensten, toetsing- en curriculumontwikkelingorganisaties, ouderorganisaties en andere maatschappelijke partijen.

Het lectoraat M&O beoogt niet alleen meertalige aanpakken te ontwikkelen voor meertalige leerders, maar ook *met* de meertalige leerder en professional (cf. “multilingual voices”), om optimaal te kunnen aansluiten bij vragen en behoeften, en om zo goed mogelijk gebruik te maken van de specifieke kennis en ervaring die meertalige leerders meebrengen. Om meertalige leerders daadwerkelijk een stem te geven, en voorbij te komen aan het simpelweg toeschrijven van een “taalachterstand” aan meertalige leerders – zonder oog te hebben voor de rijkdom die zij met zich meebrengen – is het cruciaal dat aanstaande leraren ervaring opdoen in talig diverse klassen, in een talig divers docententeam en een talig diverse studieomgeving. Bij voorkeur werken studenten daarnaast mee aan een visie op meertaligheid en interculturaliteit op de stageschool en/of in de opleiding, en voeren zij hierover regelmatig gesprekken binnen de opleidingen van de HU.

Tot slot: het lectoraat M&O is er niet alleen voor meertalige leerders, maar voor alle leerders. Allen hebben immers baat bij inclusieve werkwijzen en betere kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt door expliciete aandacht voor onder meer (interculturele) communicatieve competenties, beroepstaalvaardigheid, en vakspecifieke denk- en redeneerwijzen die participatie in de vakken mogelijk maken. Onderwijs dat bewust inzet op taal als doel én middel is onderwijs dat iedereen ten goede komt.

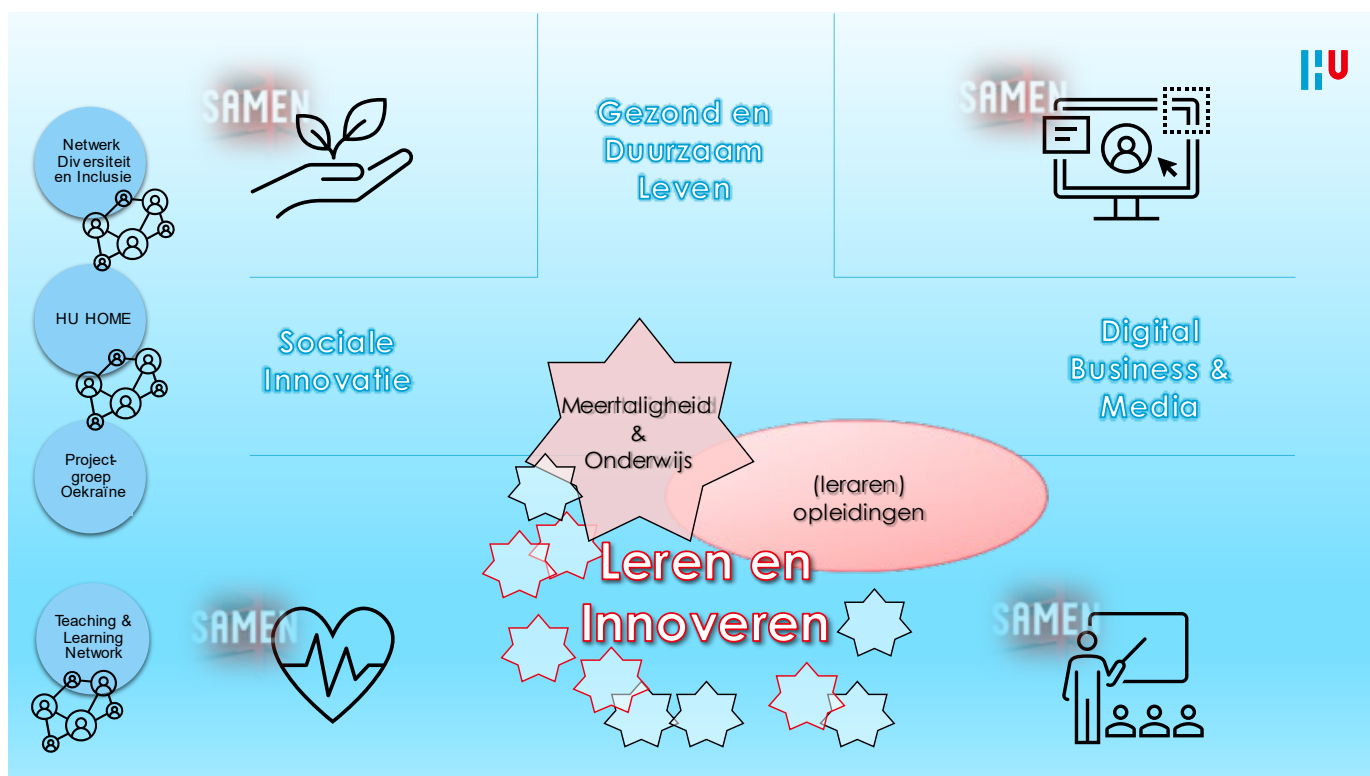
3.5 Positionering binnen het kenniscentrum

Het Kenniscentrum Leren en Innoveren wil bijdragen aan de ontwikkeling van professionals die functioneren in een complexe en voortdurend veranderende omgeving. Talige heterogeniteit en meertaligheid zijn aspecten die de beroepspraktijk, waaronder de onderwijspraktijk, op verschillende manieren compliceren, maar tegelijkertijd ook kansen bieden op betekenisgeving. Het kenniscentrum ontwikkelt toepasbare kennis en onderbouwde werkwijzen, met en voor mensen en organisaties. Het Kenniscentrum Leren en Innoveren draagt zo bij aan de missie van de Hogeschool Utrecht om mee te werken aan de sociale, culturele en economische ontwikkeling van een open, rechtvaardige en duurzame samenleving. Ons lectoraatsprogramma doet dat via onderzoek naar hoe professionals (meer)talige onderwijspraktijken kunnen realiseren, die leerders ondersteunen in de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden en hen voorbereiden op participatie in de meertalige samenleving. De opdracht die wij ons als lectoraat stellen, namelijk het bijdragen aan de ontwikkeling van onderwijsprofessionals in een sterk veranderende complexe samenleving, sluit daarmee goed aan bij de centrale onderzoeksvraag van ons kenniscentrum. De meertalige contexten waarbinnen wij onze onderzoeksactiviteiten plannen en vormgeven zijn per definitie complex van aard, omdat de taal en meertaligheid van leerders zowel doel, middel, als context zijn en de onderwijsprofessionals zich tot alle drie op een passende manier moeten kunnen verhouden.

Vanuit onze missie beogen wij een verdere structurele samenwerking met de andere lectoraten van LENI. Concreet wordt er al samengewerkt met de lectoraten Beroepsonderwijs (schrijven aanvraag PRO-TAAL), Wiskundig-Analytisch Vermogen Professionals (Multi-Assessment-project) en Co-Design. Deze samenwerking willen wij in de nieuwe termijn verdiepen en waar mogelijk uitbreiden. Wij beogen in de volgende lectoraatsperiode om onze expertise op het gebied van meertaligheid en onderwijs en het daaraan gerelateerde onderzoek explicieter te verenigen in twee voor ons voor de hand liggende expertisegebieden, namelijk Samen Lerend en Samen Gezond, maar verkennen zeker ook de mogelijkheden voor inbedding van missiegedreven projecten binnen Samen Digitaal. Vanuit onze KC-profilering streven we naar onderzoek dat bijdraagt aan de

ontwikkeling van onderwijsprofessionals die in staat zijn hun eigen meertalige beroepspraktijk te verbeteren, en op die manier een bijdrage te leveren aan de Human Capital Agenda van onze regio.

3.6. Samenwerking binnen de HU

Figuur 2: de positionering van Meertaligheid en Onderwijs binnen de HU

Toelichting figuur

In bovenstaande figuur is weergegeven waar het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs gepositioneerd is binnen Hogeschool Utrecht.

1) Het lectoraat

Om duidelijk te maken dat het hier om het lectoraat Meertaligheid en Onderwijs gaat, is de ster in het midden geplaatst en uitvergroot.

2) De kenniscentra

Het lectoraat valt, samen met 10 andere lectoraten, onder het Kenniscentrum Leren en Innoveren. Omdat er met name meer samenwerking wordt beoogd met het Kenniscentrum Sociale Innovatie, beweegt het lectoraat zich een stukje links omhoog.

3) Samen Lerend

Binnen het lectoraat staat de onderwijsprofessional centraal. Dat betekent dat een nauwe samenwerking bestaat met de (leraren)opleidingen en dat de doelen van het lectoraat vaak aansluiting vinden met het expertisegebied Samen Lerend.

4) Overige netwerken

Het lectoraat onderhoudt contacten met HU HOME, het Netwerk Diversiteit en Inclusie en Projectgroep Oekraïne (die onderling verbonden zijn met HU HOME). Het Teaching & Learning Network (TLN) is een andere

belangrijke partner waarin op dit moment de verbinding ligt rondom het HU-brede project hybride leeromgevingen.

3.7 Samenwerking buiten de HU: kennisinstellingen, beroepspraktijk, netwerken, overige externe stakeholders

Vanuit het lectoraat werken wij samen met een grote diversiteit aan lokale, regionale, landelijke (nationale) en internationale partners en stakeholders, variërend van scholen in het primair, secundair, middelbaar en hoger beroepsonderwijs tot universiteiten (bijvoorbeeld NHL Stenden, de Marnix Academie, Fontys Hogescholen, iPabo, UGent, Universiteit van Malmö, UU en de HvA). Specifiekere voorbeelden van onze regionale samenwerkingspartners zijn Utrecht Leert met daarin de Utrechtse Opleidingsalliantie (ULO), Regio Deal Utrecht, PO-netwerk, Wetenschapsknooppunt Utrecht, het netwerk Diversiteitssensitief Opleiden, en het Stedelijk Expertiseteam Nieuwkomers. Ook opereert het lectoraat in landelijke netwerken, zoals SPRONG Meertaligheid (als penvoerder), een kenniscentrum meertaligheid (in oprichting), en de Nuffic-netwerken Talen en Wereldburgerschap, Tweektalig onderwijs en Vroeg vreemdetalenonderwijs. Daarnaast voert het lectoraat gesprekken met landelijke stakeholders zoals OCW (Gelijke Kansen Alliantie), Nuffic, SLO (curriculumontwikkeling en vakvernieuwing), 10voordeLeraar (kennisbases voor de lerarenopleidingen Nederlands en vreemde talen), de Taalunie, LOWAN en de MBO-Raad. Het lectoraat benut en voedt internationale kennisontwikkeling op beide onderzoekslijnen, door samenwerking met projectpartners in Vlaanderen, Zweden, Frankrijk, Spanje, Estland, Finland en Oostenrijk (onder andere via Erasmus+).

Omdat de samenwerking zich voornamelijk toespitst op onderwijsprofessionals die zich bezighouden met vraagstukken die gericht zijn op meertaligheid en onderwijs, zijn educatieve instellingen de voornaamste stakeholder in ons participatieve praktijkgerichte onderzoek. Zo werken wij binnen het SPRONG Meertaligheid-project samen met 17 partners waarvan 4 hogescholen en 13 scholen uit het werkveld. Interessant aan dit project is dat wij niet alleen doorwerking in de eigen regio beogen, maar ook actief zijn in regio Zuid (Noord-Brabant) en regio Noord (Friesland). Daarnaast hebben wij de afgelopen jaren ook brede ervaring opgedaan in het samenwerken met overheidsinstellingen zoals musea en bibliotheken (o.a. in het Multi-STEM project), en werken wij samen met de Gemeente Utrecht (in de rol van subsidiegever) en het Samenwerkingsverband Utrecht PO (als opdrachtgever) in het project Onderwijsimpuls Nieuwkomersspecialisten. Een ander voorbeeld waarin wij samenwerken met de Onderwijsinspectie en SLO, is het NRO-project Engels in het Primair Onderwijs. In de aankomende lectoraatsperiode zullen wij de opgedane netwerken inzetten voor de acquisitie van nieuwe regionale, landelijke en internationale aanvragen en projecten op maatschappelijke vraagstukken die raken aan onze onderzoekslijnen en verbindingsthema's.

3.8 Doelen

Voor de komende lectoraatsperiode formuleren we doelen via onderstaande doorwerkingsstrategieën. De doorwerkingsstrategieën beschrijven de voornemens van het lectoraat op het gebied van doorwerking van ons onderzoek, in en met de opleidings- en beroepspraktijk.

Domein	Strategie
Kennisontwikkeling	Onderzoeksstrategie: Praktijkgericht onderzoek naar inclusief onderwijs in meertalige contexten samen met opleidingen, werkveld, maatschappelijke partners (met daarbij participatieve ontwerpgerichte en actiegerichte aanpakken). Ook theoretisch (literatuurstudies) op verzoek van maatschappelijke partners.
Systeemontwikkeling	Veranderstrategie: Vanuit de gezamenlijke missie (inclusiever onderwijs) lopende projecten met elkaar verbinden, verschillende partijen goed in zicht krijgen en proberen partners te verbinden (mede-eigenaarschap). Daarbij bestendigen, benutten en versterken we bestaande netwerken, ook in het kader van regionale, nationale en internationale debatten rond inclusief onderwijs, verengelsing en kansen voor vluchtelingen. Samen met opleidingen doorontwikkelen van curricula (Master Educational Needs, HU pabo, lerarenopleidingen vreemde talen, Nederlands (als tweede taal) Instituut Archimedes).
Persoonsontwikkeling	Professionaliseringsstrategie: Betrekken van educatieve professionals uit de opleidings- en onderwijspraktijk bij het ontwerpen en realiseren van nieuwe manieren van werken van inclusief onderwijs in meertalige contexten. Daarbij samenwerken met professionaliseringsaanbieders zoals IvOO, IA en IEP voor de uitvoering van professionaliseringsactiviteiten.
Productontwikkeling	Ontwerpstrategie: Samen met professionals ontwikkelen, uitproberen en evalueren (iteratief) van middelen die helpen bij het verzorgen van inclusief onderwijs in meertalige contexten. Die middelen helpen ook bij de professionalisering en kennisontwikkeling, onder andere door ze een plek te geven in de lerarenopleidingen.
Randvoorwaarden & Do-Well's	Zicht houden op landelijke ontwikkelingen en discussies rond o.a. inclusie & diversiteit, onderwijskansen, onderwijs in de grootstedelijke context en basisvaardigheden taal.